

Datum

5 januari 2018

Commissie
GOVERNANCECODE
WONINGCORPORATIES

Aedes vereniging van woningcorporaties
t.a.v. de heer J. Pepers
Postbus 93121
2509 AC Den Haag

Onderwerp

uitspraak bepaling accountantsroulatie

Kenmerk 18-002

Geachte heer Pepers,

Hierbij ingesloten treft u aan de uitspraak van de Commissie Governancecode Woningcorporaties van 5 januari 2018, waarin de Commissie op verzoek van de besturen van Aedes en VTW van 13 november 2017 ingaat op de voorgestelde beleidsregel die ziet op een verlenging van de maximale benoemingstermijn van de accountantsorganisatie.

Met vriendelijke groet,
Commissie Governancecode Woningcorporaties

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'R. Heule', with a long horizontal stroke extending to the right.

René Heule
secretaris

adres: postbus 97779
2509 GD Den Haag
telefoon: 088 233 37 15
e-mail: commissiegovernancecode@aedes.nl

Onderwerp

Uitspraak bepaling accountantskantoorrotatie

Ons kenmerk:18-001

Uw kenmerk: Staf/MvRo/Jpep/17-120

Datum:5 januari 2018

Geachte heer Pepers,

De besturen van Aedes en van de Vereniging van Toezichthouders in Woningcorporaties (hierna: VTW) hebben bij brief van 13 november 2017 bij de Commissie Governancecode Woningcorporaties (hierna: de Commissie) een verzoek ingediend om een uitspraak te doen over een voorstel voor een beleidsregel die ziet op een verlenging van de maximale benoemingstermijn van de accountantsorganisatie.

Genoemde brief vermeldt:

"Een beleidsregel kan de volgende strekking hebben:

Overschrijding van de benoemingstermijn van de accountant van 10 jaar is slechts toegestaan wanneer een corporatie voldoende concrete voornemens heeft (bijvoorbeeld vastlegging in een intentieverklaring) voor een fusie of haar bestaan zal beëindigen. Hiervoor geldt een maximale termijn van 2 jaren, tot aan de fusiedatum van de nieuwe corporatie dan wel opheffing. Corporaties dienen hiervoor een dispensatieverzoek in bij Aedes of VTW."

Het verzoek van genoemde besturen om een uitspraak beschouwt de Commissie als een toetsingsverzoek van algemene aard zoals bedoeld in artikel 1 onder h van het Reglement Commissie Governancecode Woningcorporaties. De Commissie heeft in haar vergadering van 29 november 2017 het verzoek behandeld.

Achtergrond van het toetsingsverzoek

Blijkens de brief van 13 november 2017 is de aanleiding voor het toetsingsverzoek gelegen in het volgende.

Een aantal corporaties heeft aangegeven dat de in de Governancecode opgenomen maximale benoemingstermijn van de externe accountant knellend is vanwege een (voorgenomen) fusie. Dit probleem kan zich in de toekomst bij nog meer corporaties voordoen, aldus de besturen. Bij wijze van voorbeeld wordt gewezen op een mogelijke situatie waarin een fusiecorporatie na de fusie zelf een aanbestedingstraject wil opstarten voor de selectie van een nieuwe accountant waardoor een in het fusieproces zittende corporatie voor een relatief korte termijn, bijvoorbeeld 1,5 jaar, een nieuw accountantsbureau moet selecteren. Voor deze korte termijn moet disproportioneel veel tijd en geld worden geïnvesteerd, waarbij de kans bestaat dat geen enkele accountantsfirma interesse heeft om te offeren voor 1,5 jaar, aldus voornoemde brief. Toegevoegd wordt dat grote accountantskantoren hoe dan ook steeds minder offeren op aanvragen van kleine en middelgrote corporaties.

adres: postbus 97779

2509 GD Den Haag

telefoon: 088 233 37 15

e-mail: commissiegovernancecode@aedes.nl

De beleidsregel wordt voorgesteld om het knelpunt op te lossen en is geformuleerd vanuit het oogpunt van redelijkheid en billijkheid waarbij de strekking van de bepaling in de Governancecode overeind blijft, aldus de besturen.

Het wettelijke kader

Voor organisaties die geen Organisatie van Openbaar Belang¹ (OOB) zijn, is geen wettelijk vastgelegde plicht opgenomen om van accountantsorganisatie te veranderen (kantoorroulatie). De roulatieplicht voor accountantsorganisaties bij OOB's is in de Verordening (EU) nummer 537/2014 (hierna: Verordening) opgenomen. De Verordening is op 17 juni 2016 in werking getreden en werkt rechtstreeks.

Als hoofdregel² voor de kantoorroulatie schrijft artikel 17 van de Verordening voor dat de maximumduur van de eerste controleopdracht bij een OOB tien jaar mag bedragen. De termijn moet berekend worden aan de hand van het eerste boekjaar waarin het kantoor of de accountant voor het eerst wordt benoemd. De termijn begint te lopen vanaf het moment dat de vennootschap een OOB wordt.

Het kader van de Governancecode

Artikel 5.8 van de Governancecode Woningcorporaties (hierna: de Governancecode) bepaalt:

"De RvC benoemt de externe accountant voor een periode van maximaal tien jaar. Voor een corporatie die kwalificeert als OOB gelden de vigerende bepalingen uit de wet en regelgeving van toepassing op kantoorroulatie voor accountantsorganisaties. Ter vergroting van de transparantie wordt het selectieproces van de accountant toegelicht in het jaarverslag alsmede de redenen die aan de wisseling ten grondslag liggen. In geval van fusie van de corporatie gaat de termijn niet opnieuw in."

Artikel 5.8 van de Governancecode betreft blijkens noot 38 van de code niet de accountant als persoon maar de accountantsorganisatie.

Deze bepaling is per 1 juli 2017 in werking getreden. De benoemingsperiode is daarbij verruimd ten opzichte van de eerdere bepaling in de Governancecode die vermeldde dat de externe accountant voor een periode van maximaal acht jaar wordt benoemd. Met het verlengen van de maximale benoemingstermijn van *acht* naar *tien* jaar is aangesloten bij de Verordening.

Behandeling van het toetsingsverzoek

Het voorstel voor een beleidsbepaling betreft een afwijking van de in de Governancecode vastgelegde benoemingstermijn voor de externe accountant. De Commissie overweegt het volgende met betrekking tot de vraag hoe deze afwijking zich verhoudt tot de Governancecode.

¹Voor de definitie van een Organisatie van Openbaar Belang is door de Verordening verwezen naar artikel 2 van Richtlijn 2006/43/EG. Het Besluit toezicht accountantsorganisaties schrijft voor dat een OOB-organisatie Woningcorporaties betreft met meer dan 2.500 verhuureenheden.

²Nederland heeft geen gebruik gemaakt van de lidstaatoptie om de opdrachtperiode met nog eens tien tot veertien jaar te verlengen in geval van een tender, respectievelijk een *joint audit*. De hoofdregel is in Nederland om die reden ook de enige regel.

De Governancecode kent twee type bepalingen. Zoals in de preambule van de Governancecode in de paragraaf 'Inhoud en doel van de Governancecode' is vermeld, kan van sommige bepalingen worden afgeweken. De afwijkingmogelijkheid bij deze 'leg-uit'-bepalingen moet tot een beter resultaat leiden. Daarbij geldt echter volgens de preambule dat in de geest van het principe gehandeld moet worden en op inzichtelijke wijze onderbouwd en actief verantwoord moet worden waarom een corporatie hiervan afwijkt. Bij twijfel in een specifieke situatie kan de corporatie zich wenden tot de Commissie. In lijn met nieuwe wetgeving en om de kwaliteit en transparantie van handelen van bestuur en Raad van Commissarissen te bevorderen, aldus de preambule, is afwijking van een aantal bepalingen met 'leg-uit' niet mogelijk. Deze zogeheten 'pas-toe'-bepalingen zijn in de Governancecode expliciet aangeduid. Artikel 5.8 betreft een 'pas-toe'-bepaling.

De Commissie overweegt dat de Governancecode 'pas-toe'-bepalingen kent die formuleringen of begrippen bevatten welke ruimte laten voor interpretatie en nadere duiding. De Commissie stelt echter vast dat artikel 5.8 van de Governancecode geen interpretatievrijheid geeft met betrekking tot de maximale benoemingsperiode van de accountantsorganisatie. In de formulering van de regel voor de benoeming van de externe accountant voor een periode van maximaal tien jaar is geen ruimte voor een verlengingstermijn van één of meerdere jaren te lezen. Waar de preambule vermeldt dat de code morele principes en harde afspraken kent, valt het maximum onder de laatste categorie. De door de besturen voorgestane formulering van de beleidsregel ontkracht het verplichtende karakter van de 10-jarentermijn en is daarom in strijd met hetgeen de Governancecode voorschrijft. De Commissie onderkent weliswaar dat blijkens de voorgestelde formulering van de beleidsregel aan de afwijking van de Governancecode beperkingen worden gesteld. Zo moet sprake zijn van concrete voornemens tot fusie of bestaansbeëindiging, is de termijnverlenging aan een maximum gebonden en moeten corporaties een dispensatieverzoek indienen bij Aedes of VWT. Daarmee komt een 'leg-uit'-karakter tot uitdrukking waarvoor de formulering in artikel 5.8 van de Governancecode echter geen ruimte biedt. De facto zou daarmee een 'pas toe'-bepaling gewijzigd worden in een 'leg-uit'-bepaling. Dit, alsmede de precedentwerking die dit kan hebben, verdraagt zich niet met de duidelijke en bewuste keuze voor het karakter van 'pas-toe'-bepalingen en vormt daarmee, naar het oordeel van de Commissie, een ongewenste systeembreuk. Deze systeembreuk zet zich ook voort in de nieuwe figuur van een dispensatiebevoegdheid voor Aedes en VTW tot afwijking van de Governancecode, die in de voorgestelde beleidsregel is vervat. De Commissie onderkent de behoefte van de besturen om knelpunten in de praktijk op te lossen en wijst er op dat, indien de besturen een verlengingsmogelijkheid wenselijk achten, zij de bevoegdheid hebben om artikel 5.8 van de Governancecode aan te passen.

In dit verband acht de Commissie het van belang erop te wijzen dat artikel 5.8 van de Governancecode tevens bepaalt, dat in geval van een fusie van de corporatie de benoemingstermijn niet opnieuw ingaat. Eerder³ heeft de Commissie deze passage zo opgevat, dat de benoemingsperiode van accountantsorganisaties door kan lopen naar de gefuseerde corporatie. Dit kan in voorkomende gevallen mogelijk ruimte voor een oplossing bieden.

³De commissie verwijst hier naar haar uitspraak met kenmerk 17-001.

De Commissie Governancecode doet de volgende uitspraak

De voorgestelde beleidsmaatregel om af te kunnen wijken van de in artikel 5.8 van de Governancecode neergelegde maximale benoemingstermijn van tien jaar voor de externe accountant is in strijd met het 'pas-toe'- karakter van de genoemde bepaling. De voorgestelde beleidsmaatregel en daarin opgenomen dispensatiebevoegdheid van de besturen van Aedes en VTW vormen tevens een systeembreuk met de Governancecode.

Indien de besturen van Aedes en VTW een verlengingstermijn wenselijk achten, kan deze worden bewerkstelligd door artikel 5.8 de Governancecode te wijzigen, waarmee overigens de leden van Aedes en VTW moeten instemmen. Voor OOB's blijven de bepalingen van de Verordening gelden.

Bij een voorstel tot wijziging van de Governancecode wordt de Commissie ingevolge artikel 15 van het Reglement Commissie Governancecode Woningcorporaties in de gelegenheid gesteld om daarover aan het bestuur van Aedes en van de VTW advies uit te brengen, waarna het congres van Aedes en de Algemene Vergadering van de VTW een beslissing nemen. De Commissie overweegt, vooruitlopend op een verzoek om advies bij mogelijke wijziging van de code, dat zij met de besturen onderschrijft dat de termijn van tien jaar uitgangspunt blijft, mede gelet op de redelijk recente verlenging van *acht* naar *tien* jaar. De Commissie hecht er zeer aan dat een verlenging voor maximaal twee jaar in de Governancecode zelf aan voorwaarden moet worden gebonden, zodat voor corporaties helder is waar men aan toe is. Het komt de Commissie voor dat het enkele feit dat sprake is van een (voorgenomen) fusie onvoldoende reden kan zijn voor een beroep op een uitzondering, aangezien een fusieproces enige tijd in beslag neemt en in zoverre voldoende tijd is voor een kantoorroulatie. Naar het oordeel van de Commissie kunnen uitsluitend financiële redenen evenmin voldoende reden zijn om van principes af te wijken die vanuit oogpunt van governance zijn geformuleerd.

Naar aanleiding van de door de besturen genoemde mogelijke situatie waarin sprake is van een samenloop van verschillende problemen bij een (voorgenomen) fusie - namelijk tijdgebrek, financiën en geen interesse van accountantsorganisaties om te offeren voor een relatief korte periode - wijst de Commissie op het volgende.

In de preambule (p10) van de Governancecode staat bij de uitleg van het verschil in karakter tussen 'pas toe'- en 'leg uit'-bepalingen dat een corporatie zich tot de Commissie kan wenden bij twijfel in een specifieke situatie over de toepasbaarheid van een 'leg-uit'-bepaling. Hieruit zou a contrario kunnen worden afgeleid dat een individueel toetsingsverzoek bij 'pas-toe'-bepalingen niet mogelijk is. De Commissie ziet echter wel ruimte voor een dergelijk verzoek. In het Reglement Commissie Governancecode Woningcorporaties is met betrekking tot de ontvankelijkheid van een dergelijk toetsingsverzoek namelijk geen enkele beperking gesteld. Uit artikel 1 sub g juncto artikel 10 eerste lid van dit reglement volgt dat een woningcorporatie kan verzoeken om een uitspraak van de Commissie over hoe een nog te ondernemen of reeds ondernomen activiteit van die woningcorporatie zich verhoudt tot de Governancecode.

Er is derhalve ruimte om tot inhoudelijke behandeling over te gaan van een individueel toetsingsverzoek. De Commissie benadrukt echter dat – gelet op hetgeen hiervoor is overwogen met betrekking tot de hardheid van het maximum van tien jaren - de specifieke situatie van een corporatie dan dermate bijzonder dient te zijn dat handhaving van de maximumduur strijdt met de

redelijkheid en billijkheid. Indien een corporatie een dergelijk verzoek indient, moet feitelijk dan ook aangetoond worden dat de corporatie alles in het werk heeft gesteld om aan de verplichting van de Governancecode te voldoen.

Namens de Commissie Governancecode,

Mr. Y.E.M.A. Timmerman-Buck

voorzitter

Datum

17 mei 2017

**Commissie
GOVERNANCECODE
WONINGCORPORATIES**

Woningstichting Stek
t.a.v. de heer H. Al
Postbus 126
2160 AC Lisse

Onderwerp

Verzoek uitspraak accountant
Ons kenmerk: 17-001
Uw kenmerk: BST /00053

Geachte heer Al,

Bij brief van 14 februari 2017 heeft u de Commissie GovernanceCode verzocht om een uitspraak te doen naar aanleiding van een individueel toetsingsverzoek van Woningstichting Stek (een verzoek ex artikel 5 lid 1, sub a van het Reglement Commissie GovernanceCode Woningcorporaties).

Woningstichting Stek verzoekt in haar brief om artikel 5.8 van de GovernanceCode (hierna: de Code) niet van toepassing te verklaren zodat de huidige accountant van Warmunda (fusie partner) benoemd kan worden als accountant voor woonstichting Stek voor een periode van acht jaar.

Woningstichting Stek (hierna: Stek) voert de volgende argumenten aan als reden voor afwijking van de GovernanceCode:

- vier accountantskantoren hebben deelgenomen aan de selectieprocedure, waaruit de huidige accountant van Warmunda als voorkeurs kandidaat is gekomen;
- bij de fusie Stek de verkrijgende en Warmunda de verdwijnende woningstichting is;
- in de fusieorganisatie geen bestuurs- of managementsleden van Warmunda terugkomen;
- de partner-tekenend-accountant wordt een andere persoon dan de huidige tekenend accountant voor Warmunda;
- een vergelijking kan worden gemaakt met de situatie van de RvC van de fusieorganisatie, waarbij een lid is gevoegd dat eerder deel uitmaakte van de RvT van Warmunda. Het nieuwe lid zou echter geen deel uitmaken van de auditcommissie maar

adres: postbus 97779
2509 GD Den Haag
telefoon: 088 233 37 15
e-mail: commissiegovernancecode@aedes.nl

zou zich louter bezigen op het profiel Volkshuisvesting. De Autoriteit Woningcorporatie zou dit als een nieuwe benoeming goedkeuren en zou akkoord zijn gegaan met de benoemingstermijn van vier jaar.

De Commissie GovernanceCode heeft het verzoek van Stek om artikel 5.8 van de Code buiten toepassing te laten opgevat als een gedoogverzoek.

De commissie is van oordeel dat het om een "pas toe" regeling gaat. Dit houdt in dat er zich zeer bijzondere omstandigheden moeten voordoen, wil een corporatie hiervan mogen afwijken. Een fusie tussen woningcorporaties evenals een selectieronde waar één kantoor uit voortkomt beschouwt de Commissie GovernanceCode niet als bijzondere omstandigheden.

De Commissie is van oordeel dat het toegestaan is om de huidige accountant van Warmunda in te schakelen voor de controle bij Stek. Immers de accountant is in 2010 door Warmunda aangesteld. In artikel 5.8 van de Code, overeenkomstig de vernieuwde versie, ingegaan op 1 mei 2016, kan een accountantskantoor voor een termijn van maximaal tien jaar worden aangesteld. Daarom dient in 2020 gekozen te worden voor een andere accountantskantoor. Dit geeft de corporatie nog de tijd en ruimte om te zoeken naar een nieuwe accountant.

De Commissie concludeert dan ook dat de vereiste zeer bijzondere omstandigheden ontbreken, waardoor het in de voorliggende situatie niet mogelijk is van de GovernanceCode Woningcorporaties 2015 af te wijken.

Met vriendelijke groet,
Commissie GovernanceCode

Drs. W.J. Deetman
voorzitter